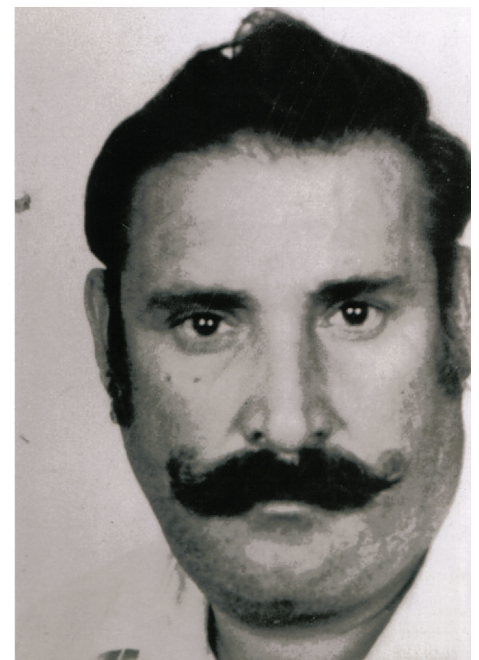

אליהו מכלוף לילו וקיו: סיפור חיים

'גיבור' הוא אדם הנתפס בתודעת החברה כבעל אומץ לב. סיפורי גיבורים בתרבות המערבית לרוב יתארו גיבור בעל כוחות יוצאי דופן לעומת המקור היהודי, שם היחס לגיבור צנוע יותר: איזה הוא גיבור? הכובש את יצרו מכאן שבתרבות האנושית לגיבור שני צדדים: ערכי ופיזי. אין זה מפתיע שהרי כולנו יודעים שגוף ונפש כרוכים זה בזה. אם כך, בסיפור חיים יבוא לידי ביטוי כפל פנים זה אבל כל נקדים את המאוחר, נציג תחילה את גיבור המאמר: אליהו מכלוף, בן העדה הלובית, יליד טריפולי, חבר במחתרת היהודית ואסיר ציון.

לילו וקיו. לילו שגופו נושא צלקות נראות ושאינן

נראות, עדות לקורות חייו, הוא גיבור העדה בתקופה בה נדקקה זו לאומץ לב יוצא דופן, כזה שיוחלץ אותה מגלות בת אלפיים שנה ויביא אותה אל ארץ ישראל-הבית של העם היהודי.

ההיסטוריה של יהדות לוב מלמדת על תקופות מצוקה שכל אחת מהן ודאי הולידה גיבור משלה, אך הגיבור ממנו הושפע לילו יותר מכל היה מוני גבאי שמצון ברכה. דמותו של מוני גבאי קיבעה עצמה בהיסטוריה של יהדות לוב בעיקר בזכות פולקלור הסיפורים שנתהווה סביב הדמות, המשלב, יש להניח, עובדות לצד אגדות שבחים. מוני גבאי חי בסוף המאה ה-19, שלהי השלטון הטורקי בטרפולי. רוב הסיפורים נרקמו לאחר מותו בתקופת הפרעות ומלחמת העולם השנייה ועל פיהם ניתן ללמוד שעיקר פעולתו של מוני גבאי היה יישוב סכסוכים, כדי להשכין שלום בין יהודי הרובע לשכניהם המוסלמים. ההשוואה בין לילו למוני טבעית במידה רבה ואפילו בלתי נמנעת, שהרי אם הגעת אל ביתו יקדמו את פניך חיובו הרחב של לילו ופורטרט מוגדל של מוני גבאי התלוו על קיר הכניסה. הם דומים זה לזה.

לילו וקיו על רקע מוני גבאי

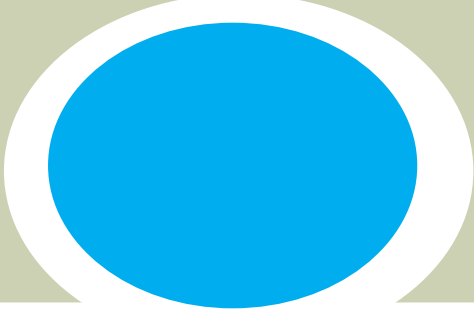
בראשית שנות הארבעים העולם נתון במלחמה, לוב היא החזית הדרומית של מלחמה זאת. נוסף לצבאות הזרים שגלחמים בה, אלו באלו, הערבים וצאצאים לפרוץ בשכניהם היהודים. הם מזהים אותם עם הכובש הזר, זה המאיים על שלשת עקרונות היסוד שההיסטוריה מלמדת כי פגיעה בהם פירושה קריאת תיגר: האהובה, האדמה, ואלוהים. בחזית הזאת הן: הרכוש, המולדת והדת. המוסלמים הלובים מתחפרים בלאומנות ערבית, התנועה הציונית הופכת איום בלתי נסבל. יש הסבורים כי בריטניה

מטפחת את היריבות בין הצדדים כדי להצדיק את נוכחותה בשטח ובתוך כך גם לתקוע יתד במזרח התיכון. תוצאות גל הפרעות הראשון בשנת 1945: 132 הרוגים, מאות פצועים, שריפה וחילול תשעה בתי כנסת, ביזה והרס של רכוש עסקי ופרטי.

זה היה בלתי נסבל ולא ייתכן. שנה לאחר מכן יוקם מצרך הגנה מקומי של יהודים. הנוצר הוסיף לסדר יום הלימודים הארוך ממילא גם את הפעילות בתנועת הנוצר, ובסיוע של שליחים מארץ ישראל הוקמה הגנה בעלת אופי צבאי. בגל הפרעות הבא ב-1948 היהודים כבר השיבו מלחמה, הוסב נזק לפרעים ונותני החסות שלהם - חיילי הצבא הבריטי. בפרק זמן זה הגיבור שלנו עדיין ילד המשוטט בין סמטאות החארה, הרובע היהודי, מוקסם כמו כולם מן התחייה הציונית המפעפעת באוויר. קסם שגם במרחק של שישים שנה כמעט, בזמן הראיון, מציף דמעות של התרגשות בעיניו כשהוא נזכר בלהט ובחדווה ההיא.

החיילים הארצישראלים המגיעים ללוב באותה עת מהווים עבור הקהילה את הגשמת חזון הגאולה. צעירים שעברית שפת הקודש בפיהם סוחפים את הנוצר לדבר עברית שלפתע נשמעת בקול ולא רק ממולמלת בתפילה חרשית, יש אחווה ותכונה של אחדות. בתנועות נוצר, הבילוי הוא קריאת עיתונים המגיעים מארץ ישראל, נולדים צירופים מופלאים של אחרית-ימים, רבנים מתאמנים בענפי ספורט שונים כדי להיכלל במשלחת המכבייה של לוב לארץ ישראל, כלי אוכל מעוטרים בסמלים ואותיות עבריות מוזהבות עברי, דבר עברית, נוצר עירוני מצטרף להכשרה חקלאית. החלום הגדול הוא לעלות לארץ ישראל ולהיות חבר קיבוץ.

בלב תמים הולכת יהדות לוב אחר התחייה הלאומית וכראייה, יהדות זאת תעלה בטווח של פחות מחמש שנים מלוב לישראל. מי שיישאר, קבוצה

להתפנות מביתו על מנת לחפש מחסה ברחוב היהודים שבחארה. אמר להם הרב התקדמו, אל תתעכבו בגללי ויהי ה' בעזרכם. אני אלך כפרה על עם ישראל. רבי סוסו נהרג על קידוש השם, נרצח על ידי הפורעים שפלו לביתו.

בשיחות הארוכות שניהלתי עם לילו התוודעתי לשקט, שקט מאופק בו הוא מספר על פעולותיו, על מסכת חייו. אחד התיאורים המרגשים במיוחד הוא כשילולו מספר על אימו. הוא, הנער - לוחם והאמא שלא הייתה שותפת סוד למצויו אבל בחושיה האימהיים חשה שמהו קורה לבן שלה. לילו יצר בעצמו את הפצצות בהן השתמש וכדי ללמוד את עוצמתן התאמן שעות במדידת משך הזמן בין הבערת הפתיל להתפוצצות. התאמן תוך כדי ביצוע הפעולות ובין לבין, אמו, שהרגישה שדבר מה מתרחש אבל לא שאלה, ידעה ודאי שגם "אם תשאל - הוא לא יספר. אז בכל לילה כשהייתי נרדם, כך הוא מתאר בהתרגשות, הייתה מורידה מצלי לאט לאט את השמיכה ובודקת את הגוף שלי, ממששת ככה עם האצבעות מהראש עד האצבעות ברגליים, לראות אם לא נפצתי, אם לא קרה לי משהו."

שתיקה של אימא של גיבור יש בה לומר יותר מאלף מילים.

איפוק ומתינות הן תכונות נערצות על הצדה הלובית. אולי מדובר בעניין כלל יהודי. לכל אורך חיי מלווה אותי קולה של אימי הלובית, לוחשת על אוזניי מילים של מתינות עאקל וגם תישה-תישה כלומר: ללא פיזיות כי הפיזיות היא אם-כל-חסאת לצומת הטאפטפה שרק לשמצ המילה מרגישים אנרגיה מתפזרת בבזבז מחפיר.

השקט והאיפוק הם בבחינת כיבוש יצר שיוצרים את הגיבור. ההיסטוריה מלמדת כי מרבית הגיבורים צמחו מן השכבות הכלכליות הנמוכות של החברה, מעשי גבורה עילאיים מאפשרים מעבר

שיגלה את כל הסודות. אחד השוטרים שראה כנראה את הקידום בקריירה שלו בעקבות כך הזדרז להוביל את לילו אל תאי החברים. הוא נשק להם כדי להיפרד ותוך כדי כך לחש על אוזנם שלא יודו בכלום כי הוא עומד לקחת על עצמו את האחריות לכל. הם לא ידעו שהוא מתכנן לקפוץ מן החלון בקומה השלישית, קפיצת מוות. כך תוך כדי שהוא צועק כפרה על ישראל וקורא בשם סלא בושאיף קפץ החוצה.

הוא לא נהרג, תודה לאל. מתחת לחלון צמח שיח שבלם את הנפילה. לילו נפצע קשה אבל החלים, כעדות הוא מספר את סיפורו היום.

לעומת זאת, רבי סוסו - יוסף תשובה, שהיה השראה למעשה זה של הקרבה,

לילו מכלוף בעל עיטור אסיר ציון

לא הסכים לחדול מקריאה בתורה כשהפורעים פלשו אל ביתו. דקות קודם חברי ההגנה הזהירו וביקשו ממנו

קטנה של יהודים בעלי נכסים וצסקים בטריפולי.

מודל הגיבור מתגשם בחייל היהודי ומתקבע בזמן הפרעות. לילו, כמו גם שאר חבריו רוצה להיות כמותם: הייתי עף על האופניים כמו שד, כמו רוח בסמטאות החארה, אף אחד לא היה יכול עלי.

מי שינק את סיפורי מוני גבאי עם חלב אימו יפרוץ בעת הזאת את גבול החלום. כל חייו הכין עצמו לרגע הזה בו יזדקקו לגופו החסון ולנפשו המוכנה לוותר על עצמה לטובת מטרה נשגבת.

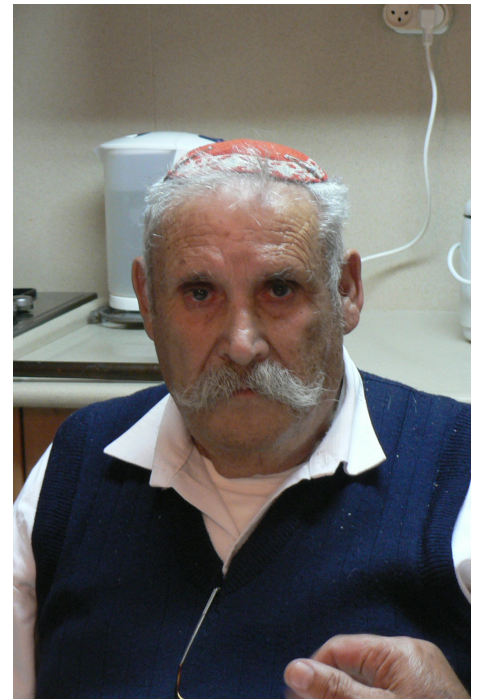
דוגמה לכך אפשר לראות בשני אירועים מתוך סיפור חייו של לילו:

בלילה אחד נתנו לנו פקודה לעזור למעפילים להגיע מן החוף אל הספינות. היו פנמים שהיה צריך לשאת אותם וגם את הציוד שלהם, על הראש סחבנו עד לספינות, לי לא הייתה בעיה עם המשקל של המשא, יכולתי להרים את האנשים והחפצים, מה לא, מה שהיה צריך, רק הייתה בעיה אחרת ש... לא כל כך ידעתי לשחות. לא גיליתי למפקדים כי רציתי מאוד לעזור, כמו כולם, אבל כשהמפקד השגיח בכך נזף בי וגרש אותי מן המים מייד. אמר לי: אתה תעלה על האניה האחרונה ושלח אותי לפעולות על החוף.

פעולות קנה לו שם של גיבור אימת-החארה כך כונה. ערך פיצוצים ברחבי הוא העיר כדי להסיח את דעת המשטרה ולהעסיק אותה הרחק מן הפעולה האמיתית שהתרחשה על החוף.

סיפור נוסף הוא סיפור הקפיצה מחלון בית המעצר. לאחר שנלכד, נתפס במיטתו בלילה, הוא נלקח לחקירה בבית הסוהר, שם צונה ללא רחמים בידי השוטרים הלובים. הם נצצו אלקטרודות מתחת לציפורניו, קיבל מכות חשמל ובאגרופיהם חבטו בו כשהוא קשור בידיו וברגליו. למרות הייסורים הבלתי נסבלים לא הסגיר את שמות חבריו ולא גילה סודות, להיפך, בשעת כושר מקרית, ביקש להיפגש עם עצורים אחרים לכאורה כדי להיפרד ובתמורה הבטיח

ועליה בסולם החברתי! אין צורך להביא כדוגמה את דוד המלך שהיה הועה צאן וגבורתו הנבונה הפכה אותו למלך החזק שהיה לישראל. אפשר למצוא גם גיבורים עממיים יותר, בני זמננו, שאף הם לא נולדו עם כפית של זהב בפה: רפול, גדי מנלה, אביגדור

לילו וקיו 2007

קהלני, מאיר הר ציון, לוחמי מחתרות, ועוד רבים וטובים שפעלו בגלוי ובסמוי מן העין, גברים ונשים, טור ארוך של אנשים שאומץ ליבם הכניסם אל פנתיאון התהילה, חקק את שמם בזיכרון הלאומי.

במאמר זה הובא סיפורו של גיבור-בן-זמנינו, אחד מתוך שורת גיבורים בני עדת לוב.

לילו - אליהו מכלוף, עלה לארץ ב-1953 לאחר מאסר של כארבע שנים בכלא הלובי, הקים משפחה עניפה והוא מתגורר כיום בפרדס כץ שבמרכז הארץ.

ניצה-נסרין טוכמן